

SUSȚINEREA ȘI CALITATEA TEZELOR DE DOCTORAT – VIZIUNI ANALITICE

TATIANA CALLO
dr. hab., prof. univ.

Direcții de analiză

- Cultura calității
- Rezultate și tendințe în susținerea tezelor de doctorat
- Perspectiva calității
- Procedura de susținere a tezelor de doctorat

DREPTUL LA CALITATE

Actualmente, **dreptul la calitate** este prioritar pentru fiecare IOD. Tendințele actuale de:

- *internaționalizare* a cercetării și educației
- liberalizare a pieței științifice
- liberalizare a pieței educaționale
- creștere a *atractivității științei și educației*

sunt **factori concludenți** în promovarea ideii de calitate.

În felul acesta, **calitatea atestării** științifice și științifico-didactice presupune evidențierea domeniilor de referință și a unui ansamblu de caracteristici ale activității prin care sunt **satisfăcute așteptările beneficiarilor serviciilor de atestare în raport cu cerințele înaintate de societate.**

CULTURA CALITĂȚII

- Are menirea de a introduce o **ordine suplimentară** în activitate și este un proces controlat în baza standardelor de calitate asumate
- Vizează **sporirea încrederii sociale în capacitatea CNAA** de a desfășura o activitate performantă, racordată la necesitățile socio-economice și culturale reale și permite alinierea practicilor de atestare la standardele europene prin folosirea rațională a resurselor publice alocate în acest sens.

REZULTATE ȘI TENDINȚE ÎN SUSȚINEREA TEZELOR DE DOCTORAT

- În condițiile de racordare la cerințele europene, **sporirea calității** tezelor de doctorat, atât după conținut cât și după formă (or, conținutul și forma “merg” întotdeauna împreună, respectarea **regulilor ce vizează forma fiind una din condițiile calificării**), devine una prioritară.
- În acest context, trebuie să menționăm efectul pozitiv al elaborării ***Ghidului privind perfectarea tezelor de doctorat și a autoreferatelor*** (2009), cu modificările și completările ulterioare și modificările operate pe parcursul anilor 2009-2012 în ***Regulamentul cu privire la funcționarea consiliilor științifice specializate și conferirea gradelor științifice și titlurilor științifice și științifico-didactice în Republica Moldova*** (2005).

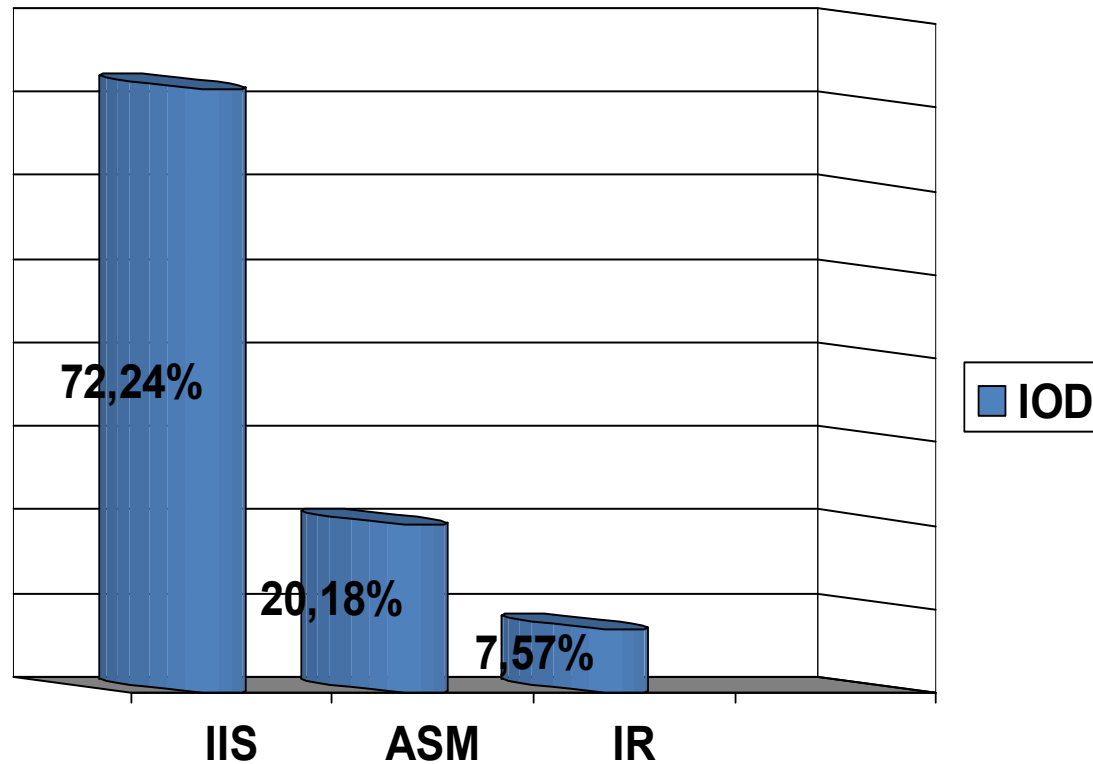
Date statistice privind conferirea gradului științific pe domenii 2009-2012 (01.06)

Denumirea domeniului	D	DH	Total	Cota domeniului în %
1. Medicină	135	24	159	21,11
2. Economie	125	8	133	17,66
3. Drept	103	7	109	14,47
4. Pedagogie	72	5	77	10,22
5. Biologie	50	12	62	8,23
6. Filologie	40	7	47	6,24

Date statistice privind conferirea gradului științific pe domenii 2009-2012 (01.06)

Denumirea domeniului	D	DH	Total	Cota domeniului în %
7. Științe fizico-matematice	33	4	37	4,91
8. Tehnică	26	8	34	4,51
9. Istorie	15	3	18	2,39
10. Chimie	16	1	17	2,26
11. Agricultură	11	1	12	1,59
12. Științe politice	12	–	12	1,59

Repartizarea procentajului conform tipului IOD

Indicele de reproducere 2011-2012 (01.06) Nivelul I

IOD	Numărul de teze (D+DH)	Numărul angajaților cu grade științifice	Indicele în %
1. Institutul de Științe ale Educației	5	16	20,83
2. Universitatea Liberă Internațională din Moldova	20	155	8,60
3. Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport	5	51	6,53
4. Academia de Studii Economice	22	236	6,21
5. Universitatea de Stat din Moldova	47	615	5,09

Indicele de reproducere 2011-2012 (01.06) Nivelul I

IOD	Numărul de teze (D+DH)	Numărul angajaților cu grade științifice	Indicele în %
6. Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă”	11	164	4,47
7. Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie	42	739	5,18
8. Universitatea Agrară de Stat din Moldova	10	192	3,47
9. Universitatea de Stat din Tiraspol	5	110	3,02
10. Universitatea Tehnică a Moldovei	12	425	1,88

ORGANISME ȘI INSTRUMENTE DE EXPERTIZARE ȘI EVALUARE

- Organismele care promovează asigurarea calității procesului de atestare științifică și științifico-didactică sunt:

Comisiile de experți pe ramuri științifice

Comisiile de expertiză unificate ale CNAA

- Un factor pozitiv în sporirea calității tezelor de doctorat o are și implicarea **experților străini** (România, Ucraina, Rusia, Franța, Germania etc.). De exemplu, în 2011 ca referenți oficiali au participat **61 persoane**, în calitate de membri ai consiliilor științifice specializate – **26.**

- Direcția atestare are în lucru **23 de instrumente** utile de expertizare și evaluare a dosarelor pretendenților la grade științifice și la titluri științifice și științifico-didactice.
- Fiecare formular include în jur de **15-16 criterii de evaluare a calității**.
- De exemplu: *implicarea critică, interpretativă a autorului; expunerea și argumentarea concluziilor; corespunderea publicațiilor la tema tezei cerințelor regulamentare după număr, tip și volum; completitudinea surselor și a referințelor bibliografice; implementarea rezultatelor obținute etc.*
- În funcție de punctajul acumulat, dosarul și teza sunt apreciate în câteva poziții concludente, de exemplu: *Teza este perfectată conform cerințelor, se apreciază ca bună și se recomandă spre examinare în Comisia de atestare; Teza este executată la limita de jos a cerințelor, necesită revizuire totală, după care urmează reexaminarea etc.*

34 / 17

- **Vârsta medie** a persoanelor care susțin teza de doctor este de 34 ani, iar de doctor habilitat de circa 51,6 (ultimii 3 ani). În temei, analiza comparată pe ani demonstrează o tendință de **întinerire** a candidaților la gradele științifice.
- Numărul de publicații la o teză de doctor este de circa **11-17 lucrări științifice** la tema tezei, iar la o teză de doctor habilitat **-34 lucrări științifice** la tema tezei.

CUM RESPECTĂM PREVEDERILE REGULAMENTARE

Formularea incorectă a temei / problemei tezei de doctorat

- Tema tezei de doctorat nu reflectă **aspecte/ procese problematice** (de exemplu, în pedagogie: *Contribuții ale pedagogiei postmoderne italiene la fundamentarea epistemică a științelor educației*)
- Tema tezei de doctorat **nu este originală** (de exemplu, în drept tema tezei: *Riscul întemeiat*; în cazul dat titlul conține doar denumirea fenomenului, printr-o sintagmă și nu oferă indicații la sfera de cercetare concretă)
- Tema tezei este **prea largă** (de exemplu, în etnologie, antropologie culturală și istorică *„Identitatea etnică și procesul ei de formare la copiii și adolescenții din municipiul Chișinău în perioada transformărilor sociale)pe exemplul elevilor de 7-13 ani din școlile cu predare în limba rusă”*, Ivanova Nina; în drept Marcovici Mugurel *„Mediul extern de afaceri-companie”*, dar se analizează doar transportul aerian)

- Tema tezei de doctor **conține prea multe cuvinte**, recomandabil fiind 10-12 cuvinte, în termeni clari, neambigui, concis (de exemplu: *Recuperarea controlului postural la persoanele după accident vascular cerebral în baza programei de kinetoterapie cu efecte de transfer funcțional*).
- **Problema** nu reflectă scopul și rezultatele cercetării, este ruptă de realitate sau repetă întocmai tema tezei

Necorespunderea publicațiilor rigorilor regulamentare

- În multe cazuri candidații la gradul științific de doctor habilitat **nu publică monografii** la tema tezei; nu publică **articole științifice în reviste** de peste hotare, ci prezintă, în loc de acestea, participările la conferințe internaționale peste hotare
- Includ în lista lucrărilor științifice la tema tezei lucrări publicate cu mulți ani în urmă
- Deseori toate articolele științifice, din cele 3-4 ale candidatului, sunt publicate în aceeași revistă sau chiar în același an
- Articolele publicate sunt recenzate doar de conducătorul științific
- Se prezintă articole publicate în reviste din străinătate care nu sunt recunoscute în țara respectivă drept publicații științifice de profil
- Candidații includ în listă publicații care nu reflectă tema tezei sau o reflectă doar tangențial

SȘP recomandă, însă...

Pretendentul nu ia în seamă recomandările

De exemplu, după examinarea tezelor de doctorat în SȘP, au fost respinse 2 demersuri de formare a CȘS de la Institutul de Chimie al AȘM. Teza de doctor în chimie a dnei **Beț Ludmila** „*Sinteza stereoselectivă și proprietățile noilor derivați ai (+)-3-carente*” și a dnei **Șargarovschi Viorica** „*Sinteza și proprietățile derivaților noi IH-imidazolului*“ au fost analizate sub toate aspectele la SȘP din cadrul Institutului de Chimie al AȘM și s-a luat decizia de a recomanda spre formare consiliul științific specializat. În urma expertizării ulterioare la CNAA s-a stabilit că tezele sunt perfectate neglijent, lipsesc compartimente întregi prevăzute de actele normative existente și Comisia de experți în chimie a stabilit necesitatea revizuirii tezelor.

Alt caz similar este și cel cu demersul Senatului ASEM cu privire la formarea Consiliului științific specializat D 32.08.00.05, pentru susținerea tezei de doctor habilitat în economie, prezentată de dna **Postolachi Valentina** la specialitatea 08.00.05 – *Economie și management (în piața muncii)* cu titlul "*Strategii de dezvoltare a pieței muncii din Republica Moldova*".

Respingerea demersului a fost determinată de constatarea unui șir de abateri substanțiale de la cerințele regulamentare (scopul nu este corect formulat și nu corespunde titlului temei, obiectivele lucrării nu sunt redată integral în corespundere cu titlul tezei și a scopului principal al tezei; inovația științifică a cercetării nu este corelată cu direcțiile politicii statului în domeniul muncii, ocupării forței de muncă și a migrației de muncă etc.)

Ședința de susținere publică a tezelor de doctorat – o nereușită?

- Nu se operează cu idei, opinii, ci, în special, cu structuri de conținut, pretendentul prezentând teza ca atare, nu cercetarea pe care a realizat-o
- Se prezintă capitolele, paragrafele, părțile componente în general, nu teoriile, ideile, concepțiile, conceptele care au fost formulate, analizate, interpretate, dezvoltate etc.
- De multe ori întrebările însăși deja presupun răspunsul așteptat, dar, și în acest caz răspunsurile nu reflectă cunoaștere, ci, mai degrabă, o „ieșire din situație”
- Examinarea tezei este deseori formală, un discurs-tip, conținând elogierea lucrării, câteva obiecții, apoi fraza șablon că „acestea nu diminuează valoarea lucrării”
- La majoritatea susținerilor publice este prezent un număr mic de participanți, atestându-se puține polemici științifice
- La unele susțineri pretendenții citesc discursul, nu ridică ochii de pe foaie; nu se fac prezentări Power Point
- În sală este gălăgie; participanții întârzie la ședințele de susținere a tezelor de doctorat etc.

Tipologia recomandărilor din Notele informative ale CNAA

Notele informative includ circa **50 de diverse aspecte** privind perfectarea finală a tezelor de doctorat, ce vizează:

- 1. Cadrul conceptual:** nu sunt clar definite obiectivele cercetării; este formulată vag noutatea științifică a rezultatelor cercetării; nu se prezintă problema științifică soluționată în domeniu; recomandările au un caracter general etc.
- 2. Metodologia cercetării:** nu se efectuează o analiză profundă a teoriilor și concepțiilor în domeniu, nu este implicată capacitatea analitică a autorului etc.
- 3. Aspecte de conținut:** necesită restructurare conținutul capitolelor; nu este clară perspectiva cercetărilor; nu este ilustrată contribuția personală a autorului; nu este fundamentată valoarea științifică etc.
- 4. Aspecte de redactare și tehnoredactare:** persistă fraze declarative, neargumentate; se comit greșeli gramaticale, stilistice, de punctuație etc.
- 5. Asigurarea bibliografică:** omiteri în indicarea anului ediției, editurii, lipsesc referințele în textul tezei; includerea lucrărilor nu de dată recentă etc.

PERSPECTIVA CALITĂȚII

Reieșind din **Comunicarea Comisiei Europene EUROPA 2020 „O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii”**, care stipulează întărirea performanței în cercetare, promovarea inovării și a transferului de cunoștințe, urmează să fie :

1. Elaborat Registrul Informațional al Calității în cercetarea științifică ca sistem informativ național și **Programul de Consiliere „Calitate-Plus”**, care ar oferi consiliere în domeniul asigurării calității în cercetarea științifică

2. Elaborat Registrul Național al Experților în domeniul atestării cadrelor științifice din Republica Moldova

3. Instituită o Comisie specializată de monitorizare a implementării rezultatelor cercetărilor științifice (de exemplu, dacă pretendentul a susținut teza în 2012, atunci poate fi analizată situația pe parcursul a 2-3 ani), ca **inițiativă emblematică la nivel național**, care ar analiza în ce măsură rezultatele științifice ale tezelor de doctorat sunt aplicate în practică, în ce domenii și care este impactul.

Ar fi un angajament dificil, greu de realizat, însă eficient în a aprecia **rezultativitatea cercetărilor științifice la nivel național.**

NOUA PROCEDURĂ DE SUSȚINERE A TEZELOR DE DOCTORAT

- La începutul studiilor de doctorat se admite o **formulare inițială (mai largă) a temei**, urmând ca până la finalizarea cercetării **tema tezei să fie formulată cu precizie**
- **Solicitantul la grad și conducătorul științific** se adresează conducerii instituției/organizației cu solicitarea de a prezenta spre examinare teza la catedră (laborator, sector, secție) și SȘP
- Catedra (laboratorul, sectorul, secția) și SȘP, **în termen de până la 6 săptămâni**, în baza examinării tezei de către experții nominalizați de președintele SȘP și prezentarea rezultatelor cercetării științifice de doctorand în ședința de examinare prealabilă, elaborează avizele corespunzătoare

- **În componența CȘS** se include
 - 1 reprezentant al SȘP (la teza de doctor habilitat câte un reprezentat de la fiecare seminar);
 - 2 reprezentanți ai instituției respective;
 - 2 persoane din altă instituție (de regulă, dintr-o instituție de cercetare în cazul instituțiilor de învățământ superior)referenții oficiali (2 la teza de doctor și 3 la teza de doctor habilitat)

- **Consiliul științific specializat ad-hoc** se constituie din persoanele nominalizate de instituție, la care se adaugă
 - 1 persoană din Comisia de experți

În total participă cel puțin 8 persoane la susținerea tezei de doctor și 10 persoane la susținerea tezei de doctor habilitat

□ Consiliul științific specializat, în baza tuturor avizelor expertizării tezei (inclusiv a membrilor CȘS), întocmește în termen de până la 1 lună **Raportul (Nota) de evaluare** cu decizia:

- de a publica autoreferatul (circa 50/60 de exemplare) și a promova teza la susținere publică;
- de a restitui teza spre perfectare în baza tuturor obiecțiilor și recomandărilor din avize;
- de a respinge teza

□ În baza susținerii publice, CȘS apreciază teza de doctor /doctor habilitat prin unul din următoarele calificative:

„Foarte bine”

„Bine”

„Satisfăcător”

„Nesatisfăcător”

□ Calificativul „**Excelent**” se atribuie doar tezelor de excepție, care corespund totalmente cerințelor regulamentare, în care sunt abordate și soluționate probleme științifice de mare importanță pentru știința și economia națională, în care se inițiază noi direcții de cercetare științifică și aplicativă. Tezele de excelență sunt selectate în bază de concurs de Consiliul Național, în baza *Regulamentului de organizare și desfășurare a Concursului Național „Teza de doctorat de excelență a anului”* (2010).

□ În cazul obținerii calificativului „**Nesatisfăcător**”, CȘS elaborează o Notă în care sunt enumerate elementele de conținut care trebuie să fie revizuite de pretendent. După operarea modificărilor de rigoare, pretendentul are dreptul la o nouă susținere publică a tezei de doctor/doctor habilitat în aceeași componentă a CȘS. În cazul obținerii calificativului „Nesatisfăcător” și de această dată, pretendentul nu mai are dreptul să susțină această teză.